

POSTANOWIENIE

24 kwietnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski

na posiedzeniu niejawnym 24 kwietnia 2025 r. w Warszawie

w sprawie z wniosku B. K.

z udziałem T. Z. i B. W.

o uchylenie aktu poświadczenia dziedziczenia i stwierdzenia nabycia spadku,

na skutek skargi kasacyjnej B. K.

od postanowienia Sądu Okręgowego w Katowicach

z 26 marca 2024 r., IV Ca 968/22,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od wnioskodawcy na rzecz uczestniczki postępowania T. Z. tytułem kosztów postępowania kasacyjnego 240 (dwieście czterdzieści) złotych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia postanowienia powodowi do dnia zapłaty.

M.L.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy B. K. od postanowienia Sadu Okręgowego w Katowicach z 26 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 3 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały spełnione.

Skarżący wskazał, że „w niniejszej sprawie jedną z podstaw kasacyjnych stanowi zarzut nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym w Katowicach, orzekającym jako sąd II instancji. Niewątpliwie jest, że Sąd Okręgowy w Katowicach, rozpoznając w sprawie IV Ca 968/22 apelację wnioskodawcy, wniesioną od postanowienia Sądu Rejonowego Katowice-Wschód w Katowicach wydanego w sprawie II Ns 357/21 orzekał:

1) w składzie jednego sędziego zawodowego, powołanego na urząd na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonej przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 roku o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 roku poz. 3 ze zm.),

2) w składzie jednego sędziego zawodowego, czynnie wspierającego zmiany legislacyjne dokonane ustawą z dnia 8 grudnia 2017 roku o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 roku poz. 3 ze zm.), poprzez uczestnictwo w sporządzeniu tzw. „listy poparcia” na rzecz jednego z sędziów sądu powszechnego - kandydata do Krajowej Rady Sądownictwa w składzie ukształtowanym wyżej powołaną nowelą.”

Odnosząc się do tak sformułowanego zarzutu nieważności postępowania, należy przypomnieć, że *de lege lata* zarzut bezstronności dotyczący bezstronności sędziego może zostać postawiony jedynie w oparciu o skonkretyzowane okoliczności, wskazujące na zagrożenie występowaniem bezstronności w danym, konkretnym przypadku. Nie jest wystarczające odniesienie się jedynie do trybu powołania tej osoby przez aktualnie działającą w Polsce Krajową Radę Sądownictwa (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2022 r., I CSK 3738/22). Skarżący nie przywołał żadnego związku pomiędzy okolicznościami powołania wskazanej sędzi, a rozpatrywaną przez nią sprawą. Nie można zatem mówić o nieważności postępowania ze względu na sygnalizowane przez autora skargi kasacyjnej powody.

Jednocześnie według skarżącego w ramach niniejszej sprawy „występuje istotne zagadnienie prawne w odniesieniu do interpretacji art. 679 § 1 zd. 2 k.p.c. wymagające stwierdzenia czy osoba niemająca wiedzy o danej podstawie faktycznej mogła się na nią powołać w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku (sporządzania Aktu Poświadczenia Dziedziczenia)?”

Ponadto skarżący przyjął, że „skarga jest oczywiście uzasadniona ponieważ nie da się obiektywnie obronić stwierdzenia Sądu II instancji, iż pomimo że A. O. nie miała wiedzy o sporządzeniu przez B. O. testamentu (z rozporządzeniem bardzo dla niej korzystnym bo wyłącznym na jej rzecz) mogła się na niego powołać w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku (w toku sporządzania aktu poświadczenia dziedziczenia).”

Istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. to zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Powołując się na tę przyczynę kasacyjną

skarżący powinien przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, wywołuje poważne wątpliwości interpretacyjne, nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany i jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07, i z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10).

Analiza skargi kasacyjnej prowadzi jednak do wniosku, że powyższa przesłanka nie została spełniona. Argumentacja uzasadniająca wystąpienie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego - cechującego się nowością i dotychczas niewyjaśnionego w orzecznictwie - powinna odwoływać się do wątpliwości kwalifikowanych, a nie zwykłych, które mogą być rozstrzygnięte przez sąd w toku rozpoznawania sprawy (zob. postanowienie SN z 26 września 2019 r., I CSK 228/19). Wnioskodawca pod pozorem istotnego zagadnienia prawnego w istocie pyta o trafność stanowiska Sądu Okręgowego wyrażonego w związku z rozstrzygnięciem tej konkretnej sprawy. Uzasadniając skargę nie przedstawił argumentów wskazujących, że rozstrzygnięcie podnoszonych przez niego kwestii stwarzało realne i poważne trudności, ma znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Związanie powołanej przyczyny kasacyjnej ze stanem faktycznym rozpoznawanej sprawy przekonuje, że rozstrzygnięcie podnoszonych przez powoda kwestii nie ma również uniwersalnego charakteru. Skarżący dąży bowiem nie do uzyskania abstrakcyjnej odpowiedzi dotyczącej wykładni określonych przepisów, ale oceny trafności wydanego rozstrzygnięcia na płaszczyźnie subsumpcji. Ponadto uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania nie zawiera pogłębionego wyводу dotyczącego sygnalizowanego przez skarżącego problemu prawnego. Nie zostały przytoczone argumenty uzasadniające możliwe rozbieżne interpretacje prawne, poglądy orzecznictwa ani doktryny. Nałożenie obowiązku sformułowania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) wymaga przeprowadzenia rozbudowanego wyводу mającego wykazać celowość przyjęcie skargi do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 grudnia 2024 r., I CSK 1684/23). Takich argumentów skarga kasacyjna powoda nie zawiera.

Nie budzi bowiem wątpliwości, że niemożliwość powołania podstawy żądania w rozumieniu art. 679 k.p.c. zachodzi wówczas, gdy istniała obiektywna przeszkoda uniemożliwiająca wnioskodawcy powołanie podstawy żądania w pierwotnym postępowaniu. Kierując się zasadami zaufania do prawa i państwa oraz rzetelnego kształtowania procedury sądowej, jako istotnego wymogu prawa do sądu, art. 679 k.p.c. interpretować należy w ten sposób, że powołanie podstawy dziedziczenia powinno być możliwe, jeżeli wnioskodawca nie mógł ich powołać w postępowaniu, w którym uczestniczył, biorąc pod uwagę miary obiektywne, ale odnoszące się do osoby wnioskodawcy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 1 grudnia 2022 r., II CSKP 153/22).

W związku z tym za trafny należy uznać pogląd Sądu II instancji, który przyjął, że A. O. miała obiektywną możliwość ujawnienia i przedstawienia notariuszowi sporządzającemu protokół dziedziczenia, a następnie akt poświadczenia dziedziczenia, testamentu notarialnego swego męża B. O. sporządzonego w dniu 26 lipca 1978 r. Testament ten znajdował się cały czas w mieszkaniu, w którym małżonkowie wspólnie zamieszkiwali, a następnie mieszkała w nim sama A. O. od śmierci B. O. w 1996 r. aż do swojej śmierci w 2021 r. Mieszkanie było małe, dwupokojowe, miało powierzchnię 44 m². Przedmiotowy testament, o którego istnieniu A. O. nie miała wiedzy, był wśród dokumentów dotyczących B. O. znajdujących się w meblościance w dużym pokoju. A. O. od chwili śmierci męża w sposób swobodny korzystała z całego mieszkania, w tym również z dużego pokoju, nie przeprowadzała w nim żadnego remontu ani też nie wymieniała tam mebli. Zasadnie zatem przyjął Sąd II instancji, że obowiązkiem A. O. w zakresie dbałości swoje sprawy życiowe, majątkowe a w końcu i bytowe, a zarazem szeroko pojętym interesem było przejrzanie przed udaniem się do notariusza wszystkich dokumentów jakie znajdowały się w mieszkaniu, a mogły dotyczyć zmarłego i pozostałego po nim spadku. Mieszkanie było małe, bez piwnicy, strychu, czy innych pomieszczeń gospodarczych znajdujących się poza jego obrębem, a testament znajdował się wśród dokumentów B. O. przechowywanych w dużym pokoju, do którego codziennie miała ona dostęp i z którego niewątpliwie korzystała. Nie było więc żadnego problemu z przejrzaniem wszystkich rzeczy, a w szczególności dokumentów pozostałych po zmarłym, co

skutkowałoby znalezieniem testamentu. W związku z tym, że testament ten znajdował się w mieszkaniu, w którym od lat mieszkała, to bezsprzecznie miała obiektywną możliwość przedstawienia go notariuszowi w 2016 r.

Odnosząc się zaś do powodów oczywistej zasadności skargi kasacyjnej należy wskazać, że o przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., może mówić, gdy w sprawie doszło do kwalifikowanego: oczywistego naruszenia prawa, widocznego od razu, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy. Konieczne było zatem wykazanie, że Sąd drugiej instancji w sposób oczywisty naruszył przepis jasny i jednoznaczny, którego wykładnia i stosowanie nie budzi żadnych wątpliwości (zob. m.in. postanowienia SN: z 8 marca 2002 r. I PKN 34/01, OSNP 2004, nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49 i z 11 stycznia 2008 r. I UK 285/07). Taka sytuacja bez wątplenia nie zachodziła w tej sprawie.

Ponadto należy podkreślić, że nie jest możliwe jednoczesne wykazywanie, że w sprawie istnieje istotne zagadnienie prawne oraz, że skarga oparta na naruszeniu tych przepisów jest oczywiście uzasadniona. Albo jest tak, że wykładnia danych przepisów jest prosta i w związku z tym ich naruszenie jest oczywiste, albo tak, że wykładnia ta rodzi wątpliwości, wobec czego naruszenie przepisów nie może być oczywiste (postanowienie SN z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14). Zatem nie do pogodzenia z oczywistością skargi jest formułowanie w niej zagadnień prawnych, wymagających rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy, (por. postanowienie SN z 14 kwietnia lipca 2011 r., II UK 24/11). Taka konstrukcja wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania dyskwalifikuje jego zasadność już na samym wstępie.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 2 k.p.c.

M.L.

[a.ł]

